

[Komunisté v Sovětském Svazu a u nás]

88/065 – 88/066

880114

Bolševická revoluce musí nést odpovědnost za to, že promrhala nesčetné šance, které jí byly dány do vínku. Bylo-li možné za daných podmínek jich využít nebo nikoliv, to může být předmětem sporů a diskusí. Nic to však nemůže změnit na faktu samotném. Hodnocení sociálního a politického vývoje v Sovětském svazu po revoluci nepochybně bude záležet na volbě priorit. Z hlediska původního chápání klasiků, zejména Karla Marxe, nebylo dosaženo toho základního: sovětská společnost se neukázala být ani ekonomicky, ani vědecky a technicky, ani svou sociální strukturou efektivnější a produktivnější než nejvyspělejší společnosti kapitalistické – a to ani po vítězné válce, která vždycky znamenala pro vítěze obrovský skok kupředu. Bylo dosaženo jediného cíle: ze slabého a nemotorného kolosu carského byla vytvořena obrovská velmoc, jedna ze dvou dnešních supervelmocí. To nepochybně mělo velký vliv na světové dějiny, ale nebyl to vliv, z kterého by tato nová supervelmoc vytěžila to, co by bývalo možné, kdyby... Jednostranná imperiální orientace vyvolala procesy mezinárodně politické a také vnitřní v různých jiných (zejména evropských) zemích, k nimž by asi tak brzo a v té míře bez tlaku (a nejednou hrozby) ze strany Sovětského svazu nedošlo. A tyto změny nutně musely mít charakter obranný, tedy proti sovětskému tlaku a proti sovětské síle zaměřený, a tudíž sovětské společnosti spíše nepříznivý. Dnes je Sovětský svaz stále ještě velmi mocný, ale je konfrontován se světovými trendy, které jej hrozí posunout na světovém žebříčku zpět. Ukazuje se totiž, že Marx měl alespoň v té věci pravdu, že vskutku nová společnost se musí ukázat jako progresivnější, jak pokud jde o výrobní vztahy, tak pokud jde o výrobní síly.

Situace u nás je těžká zejména proto, že lidé nevidí žádné reálné perspektivy pro vážnou politickou angažovanost. Především tu není žádná alternativní politická síla, ba ani nezbytná platforma pro ni. Zajisté to je také následek historických příčin, mimo jiné také neschopnosti poválečných nekomunistických politiků a jejich stran čelit pokusu komunistů o soustředění veškeré moci ve svých rukou a natrvalo, tj. vyrvat moc z rukou ostatních stran, a tedy také samotného lidu, nejen mocenským manévrováním, ale především ideově, programově. Duševní hybnost politických vůdců nekomunistických stran byla malá, prokázali nepřípravenost a nepružnost, v situaci, kdy už ztratili kontrolu nad státním aparátem, se rozhodli k bezmocné rezignaci, k odstoupení. Tak se politika nedělá, a to za žádných okolností. Což na druhé straně ovšem nikterak neospravedlňuje komunisty. Stalo se však dějinným faktem, že to byli právě především komunisté, kteří se pokusili o jistý typ skoncování s přehmaty a hrubými chybami stalinského období, jež asi byly právě k nám přenášeny ve svých nejtvrděších formách v prvních poválečných letech. Na jedné straně nedůvěra k nim, na druhé straně nedostatek politického rozhledu a připravenosti způsobil,

že kromě studentstva a netechnické inteligence se nenašlo až do zahraniční intervence v srpnu 1968 ve společnosti dost významné podpory iniciativě reformních komunistů. Zároveň je ovšem třeba připomenout, že se jim nedostalo ani důkladné kritické analýzy ze strany jejich eventuálních politických partnerů v druhých, tehdy se teprve probouzejících politických stranách. Dílo reforma bylo – a vypadalo, že alespoň na řadu dalších let i zůstane – v komunistických rukách.

14. 1. 1988